

Vitenskapskomiteen for mattrygghet

Deres ref:

Vår ref: 2016/122967

Dato: 1.6.2016

Org.nr: 985 399 077

v/ Elin Thingnæs Lid

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

Bestilling av en vurdering av helserisikoen ved radioaktivitet i maten

Bakgrunn

Forvaltningen av radioaktivitet i mat og fôr i Norge har siden 1986 vært preget av ulykken i Tsjernobyl. Det er fortsatt behov for oppfølging i form av mottiltak og målinger for å redusere dosebelastningen til befolkningen. Fukushima-ulykken i 2011 var en påminnelse om at hendelser fortsatt skjer og påvirker oss, slik at regelverket, beredskapen og overvåkningssystemene må være oppdatert og tilpasset også nye situasjoner. Mattilsynet har sammen med Strålevernet utarbeidet en helhetlig strategi for forvaltningen av radioaktivitet i fôr og næringsmidler. Den beskriver utfordringene på radioaktivitetsområdet og skal bl.a. gjøre Mattilsynet bedre i stand til å håndtere hendelser.

EU har som en følge av Tsjernobyl-ulykken fastsatt grenseverdier for landbruksprodukter fra tredjeland gjennom Euratom-avtalen. Grensene gjelder for summen av Cs-134 og Cs-137 og er på 600 Bq/kg i mat generelt og 370 Bq/kg for barnemat og melkeprodukter. Euratom har også grenseverdier for både cesium og andre isotoper i næringsmidler og fôr som skal gjelde i den første fasen etter en atomulykke. Disse er gjennomgående høyere enn i "Tsjernobyl-forordningen". Euratom-samarbeidet er ikke en del av EØS-avtalen, og Norge er dermed å regne for et tredjeland på dette området.

Bestemmelsene om radioaktivitet i mat er gitt på nasjonalt grunnlag og er i praksis de samme som EUs krav. Unntakene er villfanget ferskvannsfisk og kjøtt fra tamrein og vilt som har en grenseverdi på 3000 Bq/kg. Etter vanlig risikotankegang ville det ut fra dagens situasjon vært mest naturlig å regulere kun et fåtall næringsmidler, mest sannsynlig kjøtt fra rein og småfe. Andre hensyn, og da særlig behovet for en harmonisering med EUs krav, taler for en generell verdi for alle næringsmidler. Mattilsynets vurdering er foreløpig at det sistnevnte er mest hensiktsmessig, men at det fortsatt er behov for unntak.

Mattilsynet og Strålevernet vurderte senest i 2008 grenseverdiene for næringsmidler i Norge, med fokus på kost/nytte ved å senke grenseverdiene for tamrein og vilt (og vill ferskvannsfisk) fra 3000 til det generelle nivået på 600 Bq/kg. Konklusjonen var da at det er helsemessig akseptabelt å opprettholde unntaket på 3000 for disse næringsmiddelgruppene. De målte nivåene går fortsatt mye opp og ned i noen geografiske områder, og en reduksjon kan sannsynligvis få store konsekvenser, særlig for deler av reindriftsnæringa. Målet er likevel på sikt at grenseverdien for reinsdyrkjøtt senkes og blir på linje med de anbefalte verdiene i EU/kravene mot tredjeland.

www.mattilsynet.no

Mattilsynet
Hovedkontoret

Saksbehandler: Anders Tharaldsen
Tlf: 22777827
Besøksadresse: Ullevålsveien 76
E-post: postmottak@mattilsynet.no
(Husk mottakers navn)

Postadresse: Hovedkontoret
Felles postmottak, Postboks 383
2381 Brumunddal
Telefaks: 23 21 68 01

Siden nivåene av radioaktivitet i rein og småfe varierer mye fra år til år, administrerer myndighetene fortsatt et system med nedføring av dyr med målte verdier av Cs-137 over grenseverdiene, og tar dermed mye av ansvaret for at kjøtt som omsettes er i overenstemmelse med regelverket.

Som en del av arbeidet med beredskapsplanene for radioaktivitet, planlegger Mattilsynet å etablere et sett med høyere grenseverdier. De skal kunne brukes i den første fasen etter en hendelse. Verdiene bør speile EUs Euratom-regelverk i størst mulig grad, dvs. at de også skal gjelde fôr og omfatte flere nuklider. Selv om et slikt beredskapsregelverk dermed kommer til å inneholde allerede risikovurderte verdier, mener Mattilsynet at etableringen av disse i en nasjonal forskrift ved en hendelse bør være forankret i en VKM-vurdering.

Data

- Landbruksdirektoratets og Mattilsynets levendedyrmålinger (forekomst)
- Mattilsynets OK-program, slakteri (forekomst)
- Strålevernets måldata (forekomst)
- Miljødirektoratets måldata (forekomst)
- Diverse kostholdsundersøkelser, herunder Norkost
- Strålevernets målinger av mennesker

Oppdrag

Mattilsynet skal revidere tiltaksgrensene og grenseverdiene for radioaktive stoffer i drikkevann og næringsmidler og lage nye der det er behov (inkludert for fôr). Grenseverdiene er ment til håndteringen av normalsituasjonen, beredskapssituasjoner og langtidsoppfølgingen etter hendelser. Et viktig grunnlag for regelverksutviklingen er en vurdering av hvilken folkehelseisiko radioaktivitet i mat og fôr utgjør. Mattilsynet ber derfor Vitenskapskomiteen for mattrygghet svare på følgende spørsmål:

- Hvilken helserisiko utgjør radioaktivitet i mat – inkludert den som sankes og fangstes til eget bruk - for den generelle befolkningen og ev. utsatte grupper i dag?
- Hvilken helserisiko ville eksponering for verdiene av Cs-137 utgjøre for ulike befolkningsgrupper dersom man ikke hadde gjort tiltak for å redusere dem, dvs. slik de framkommer i levendedyrmålingene for reinsdyr og sau?
- Hvilken endring i helserisikoen medfører en reduksjon av grenseverdien fra 3000 Bq/kg til hhv. 1500 Bq/kg og 600 Bq/kg i norskprodusert reinsdyrkjøtt for hele befolkningen og spesielle grupper?
- Hva blir helserisikoen for den norske befolkningen dersom «beredskapsgrenseverdiene» i Euratom-avtalen benyttes ved en hendelse, gitt de samme forutsetningene som i EUs ekspertvurdering?

Terms of reference

The Norwegian Food Safety Authority is in the process of revising the maximum levels (MLs) for radioactive substances in drinking water and food and establishing new ones where necessary (including for feed). Such MLs are applied in the management of the normal situation, incidents and the long term follow up period after incidents. An assessment of the risk which radioactivity poses to human health is important for the development of such regulations. Thus, the Food Safety Authority requests the Norwegian Scientific Committee for Food Safety to respond to the following questions:

- What is the health risk from radioactivity in food – food collecting and hunting included – to the whole population and possible vulnerable groups in Norway?
- What health risk would the current levels of Cs-137 measured in live reindeer and sheep pose to different population groups if no efforts were made to reduce them?
- What would be the effect on the health risk if the ML for reindeer meat was reduced from 3000 to 1500 or 600 Bq/kg, respectively – for the whole population and for specific groups?

- Would the procedure and the maximum levels laid down in the Euratom Treaty regulation on radioactive contamination of foodstuffs and feedingstuffs following a nuclear accident be appropriate for managing similar scenarios in Norway?

Tidsramme

Vanlig sak

Saksansvarlig i Mattilsynet

Anders Tharaldsen

Med hilsen

Marie Louise Wiborg
seksjonsleder